

# OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercuria si sambat'a.  
**Preliulu**  
pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisiu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 6 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate,  
se platecu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.  
Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usoru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 93.

Sibiu, 21/3 Decembre 1879.

Anulu II.

## Transilvania.

### Unu casu forte instructiv de dimissiu scandalosa.

Dn. Carolu Fabricius parochu ev. luteranu in comun'a Apoldea, (germ. Trapolden in sc. Sighisioerei), din capulu locului amicu passionatu alu sisthemei dualistice, prin urmare adversariu declaratu alu autonomiei transilvane si alu ori-carei individualitati nationale, in fiacare periodu alesu deputatu la diet'a Ungariei, in fine asta-data o pati si dsa cu connationalii sei. Dupace fusese alesu din nou in anulu 1878, in calitatea sa ca parochu platitu prea bine din partea poporenloru sei sasi, era obligatu a cere invoirea loru si prin acestia conformu ordinii observate la evangelicu, concessiune dela consistoriulu districtuale (protopopiatu, decanatu) si dela celu provinciale (episcopescu). In periodele anteriori consistoriele nu s'au opusu; asta-data inse i s'a denegatu invoirea, prin urmare dn. Fabricius fu adusu in positiune de a renuntiá sau la mandatulu dietale si a remané frumosielu acasa, sau a se retrage din parochia. Dn. Fabricius isi alese alternativ'a din urma si intr'o adresa de dato Sighisior'a 11 Nov. a. c. indreptata cãtra consistoriulu protopopescu isi dà dimissiu dela parochia, inse numai dupace in aceea si adresa injura cum ii vine in péna pe reprezentantii bisericesci (Presbyterium se dice la ei), facendu'i furi si assassini, insulta si pe ambele consistorie in termini prea brutali, inculpandu-le pãna si de abusu perfidu alu auctoritatii sale (der gewissenlose Missbrauch der Amtsgewalt); amerintia totuodata ca va denuntiá pe auctoritatile sale bisericesci chiaru si la persón'a monarchului, ca sub masc'a autonomiei bisericesci exercita despotismu si violentia (Willkühr und Gewalt), in fine ca densulu le va face processu de desdaunare.

Dreptu se spunemu, noi nu pricepemu nimicu din tóte acestea declamatiuni ale dlui parochu Fabricius. N'amu auditu nici cititu vreodata ca unui functionariu subordinatu, fia secularu sau eclesiasticu, se'i dea superiorii lui concessiuni, licentie, concedii de frica, si cu atãtu mai puçinu s'a veditu undeva, ca unu parochu se'si póta parasi parochi'a sa câte 8—9 luni pe fiacare anu, numai ca se póta figurá ca membru alu unui parlamentu si inca asia, ca in acela se desvólte activitate diametralu oppusa sentimentelor si aspiratiunilor de care sunt

inspirati poporeni sei, membrii consistórieloru, episcopulu si o parte considerabile a natiunei. Se facemu inse abstractiune dela sentimentele politice si fara a voi se ne amestecamu in afacerile domestice ale compatriotiloru nostri, se remanemu numai pe langa cestiunea incompatibilitatii. Acesta este cestiune de principiu, care trebuie se interessede pe toti cetatienii unui statu.

### Abusuri blastemate la assentari de recruti.

In siedinti'a dietei unguresci din 27 Nov. deputatulu Colomanu Thaly isi spala mai antaiu gur'a in contra armatei imperiale comune, descriendu-o intre altele ca vrasmasia a magiarismului si propagatóre a germanismului, declara ca nu va mai votá nici-unu soldatu pentru acea armata; dupa aceea se întorce cãtra ministrulu Szende si ii promite ca are se'i denuntie pe mai multi individi, cari facu comerciu cu vietii si cu sange de omu, luandu si dandu bani grei.

Bela Szende in calitatea sa de ministru alu militiei teritoriale scie si recunósce, ca la assentari se facu abusuri mari (nagy visszaélésék) si ca elu încerca tóte midiolócele ca se le inpedece; este inse forte greu a pune man'a pe criminalisti de aceea, pentru ca ei sciu se lucre in mare secretu, preste acesta multi credu ca a scapá pe tineri dela assentare ar fi o fapta patriotica. (Cum se nu o creða, candu si astadata afara de Thaly se mai aflara alti vreo 40 deputati carii strigá ca bine este, se nu dea „catane nemiului.“ Red.) De altumentrea Szende promitte, ca daca Thaly ii va denuntiá intre patru ochi pe negociatorii cu sange omenescu, esc. sa va sci se i'ia de chica si se'i arunce la umbra.

Deputatulu Aug. Pulszky (de origine polonu) constata si elu acelu comerciu cu sange de omu, reflecta la registre falsificate, la medici mituiti si la alte nelegiuri, invita inse tragendu din ochiu pe ministru, ca se nu'si pregete a cautá bine p'ntre actele resortului seu, intre care va aflá destule si de acelea, care au a face tocma cu abusuri dela assentatiuni.

Tóte ca tóte, este inse abusu celu mai revoltatoriu atunci, candu speculantulu cu vietii omenesci are legea de inolare la óste in degetulu celu micu, scie forte bine ca pe Mitrica, uniculu

fiu alu veduvei septuagenarie si pe Nicolae cu orbulu gainei, care nu vede nóptea nimicu, in nici-unu casu n'au se'lu ia „la catane“ si totusi le ia pretiulu dela câte o vaca ori épa, mintindu ca are se dea, se unga, se inpinga cine scie la cãti, candu colo, elu baga toti banii in pung'a sa; fetiorii scapa ca trebuia se scape, era bietii ómeni credu ca charlatanulu 'ia scapatu. Dara exemple de acestea sunt cu miile, si vedeti ca ministrulu le scie. Poporulu nu cunósce legea, nici chiaru poporulu nemtiescu si celu magiaru, in ale caroru limbi se facu legile, era popórale nemagiare nici nu au de unde se o scie, decãtu póte dupa vreo miile de ani, candu voru sci nemtiesce si unguresce, cari voru trai pãna atunci.

### Statistica bisericesca.

Din Analile statistice ale Ungariei au esitu mai de curendu pe anulu alu 7-lea fasciór'a a 8-a, care coprinde numai cifre despre starea societatoru bisericesci de tóte confessiunile din tíera si de scótele loru. Noi inca nu avem acea fascióra, era estrasele ce se vedu prin diariile magiare sunt prea seci si in unele locuri au lacune mari. Cu tóte acestea vomu reproduce si noi aici inca pe acelea ce ni se paru mai exacte; era respectivii domni bisericesci voru face bine si le voru controlá cu schematismele dieceselor, daca le voru fi avendu.

Biserica rom.-catolica cu 15 episcopate, cu 2 arhiepiscopii si 1 arhiepiscopia cu primatu, are 21 de capitule cu 324 canonici, 196 archimandriti (Abates) 165 prepositi, 72 protopopi actuali si 336 viceprotopopi 3151 parochi (plebani) si 1246 capelani, era numerulu sufletelor rom.-catolice este de 6.328152.

Clerici studenti la facultatea teologica avea in acelu anu 970. Catolici au 22 scóle sau institute pedagogice 5445 scóle confessionali de diverse categorii, 7476 profesori si docenti; au si 188 monastiri barbatesci cu 2130 calugari si 95 femeiesci cu 1131 calugaretie.

Biserica gr.-catolica, cu 3 episcopate si 1 arhiepiscopatu de nationalitate romanésca si 2 episcopate de ruteni, era 1 gr.-cat. se afla in Slavonia. 8 capitule cu 71 canonici, 19 archimandriti, 7 prepositi, 2108 parochi, 2420 docenti, 53 calugari (Altu nimicu? Cãti protopopi, vice-protopopi, capelani si care este numerulu sufletelor?).

Biserica gr.-resaritena cu 6 episcopate si 2 mitropolii are 2129 docenti si 2129695 suflete. (Atata e totu? Pare ca publicisti facu inadinsu, ca se intunece adeverulu). Locuitori de confessiune ev. luterana sunt 1.058,228 cu 848 popi, 2221 docenti si 130830 scolari. Inse câte scóle mici, câte gimnasie, academii de dreptu, scóle pedagogice, teologice etc?

## Foisiór'a „Observatoriului“.

### Alu douilea Concertu

alu

Reuniunei romane de cantari din Sibiu.

Conformu programei publicate, acestu alu douilea concertu alu junei si activei Reuniuni romane de cantari din Sibiu, avu locu Domineca in 18/30 Novembre a. c. in frumos'a sala a edificiuului Reuniunei germane de cantari (Musikverein), in care s'a fostu datu si primul concertu.

Pe la 7 1/2 óre sal'a era plina completu de unu publicu numerosu, compusu din membrii ajutatori ai Reuniunei, intre cari observaramu cu deosebita placere si câteva dame si domni de nationalitate straina, cari onorara concertulu acesta cu presentia loru, gratia bunului renume ce si l'au castigatu jun'a Reuniunei in decursulu scurtei durate a esistentiei sale.

De si program'a anuntiasse numai trei numere, totusi concertulu durá pãna la 9 1/2 óre sér'a, fara ca publiculu ascultatoru se fi datu vre unu semn de impatiente s'eu nemultumire. In totu decursulu concertulu a domni o tacere serbatorésca si discreta, care probá tactulu, seriositatea si viulu interessu cu care acelu publicu alesu, urmarea silintiele si ingrijirile ce isi daduse Reuniunea romana de cantari, pentru ca cu modestele sale poteri se obtiena, unu resultatu demnu de densa si corespundietoriu asteptariloru si chiaru pretensiuniloru musicale ale numai publicu mai severu in critic'a sa.

Concertulu a fostu introdusu prin „Mandolinata“ de E. Paladilhe, pe care chorulu o a executatu cu o precisiune multumitóre. Publiculu a primitu cu multa buna-vointia acea musica de unu caracteru veselu si dulce.

Alu douilea numeru „Scene de baletu“ de Beriot, solo pentru violina cu acompamiamentu de forte-

piano a seceratu din partea publiculu aplause caldúrose si bine meritate. Junele violinistu Victor Rosca, pe care publiculu ilu cunoscea si ilu audise si la primul concertu, a fostu fericitu in alegerea piesei sale, atatu cu privintia la valórea ei musicala, cãtu si a talentulu seu, care progressandu in desvoltarea sa, promite unu frumosu viitoru. Publiculu a recompensatu pe simpatichulu violinistu cu aplause sincere si incuragátóre pentru precisiune'a, sigurantia si claritatea cu care si-a executatu partea sa. O parte din aplause i se cuvine si junelui J. Diedek, scolarulu alu d. C. Frühling, dirigentele chorului, care avu bunetatea a luá asupra'si acompamiamentulu pe forte-piano.

Ultimulu si din tóte punctele de vedere celu mai inportantu numeru alu programei a fostu „Verfulu cu doru“, balada nationala in 3 parti, tectsu de N. Laroç (M. S. R. Dóm'n'a Romaniei,) musica de C. Liubicz. Coprinsulu acestei balade, alu carei tectsu (libretto) a fostu inpartitu publiculu la intrare in brosiure tiparite in editiunea Reuniunei, este urmatoriulu:

### BALADA.

Dintre Carpati se 'nnaltia	Ear' piscu-i stralucesce
Unu munte pan'la nori,	Cu flori acoperitu;
Verfulu cu doru si astadi	Acolo'n vremea veche
Se chiama de pastori.	Unu tineru a muritu;
Din umedi vai, din codri	O ierna petrecut'a
Cu umbrele adenci	In codru singurelu
De fagi podoaba 'nnaltia	Pàn' ce unu doru de mórte
Pe umeri-i de stanci.	Topi ánima'n elu.

Si eata câte astadi  
Din ómeni mai ascultu,  
Cã s'a intemplatu acolo  
In vremea de de multu.

Atãtu in privintia tectsului, cãtu si a musiceii parerile diferu chiaru si in criticele ce s'au facutu din partea pressei romane din capitala, la prim'a representatiune a acestei balade pe teatrulu nationalu din Bucuresci. In cãtu pentru noi, ne marginimu a dice, ca atãtu tectulu

din punctu de vedere literaru, cãtu si music'a nu este mai pre susu de ori ce critica si dicemu acesta cu deosebire la adresa acelu domnu, care au tradusu librettulu in limba romanésca, din cea originala nemtiesca. Traducerea celu puçinu potea si trebuia se fia mai romanésca si mai clara. Dara ca unu inceputu de musica nationala póte trece de bunu.

In cãtu privesce esecutarea partiei musicale a baladei de cãtra chorulu nostru vocalu, apoi in generalu potemu dice, ca ea a fostu suficienta si a corespunsu silintieloru si perseverantiei ce a reclamatu studiulu ei.

Acele dificultati au fostu cu atãtu mai simtite, de óre-ce music'a d. C. Liubicz nefiindu de unu caracteru bine definitu, interpretatiunea ei este forte anevoiósca.

Déca cu tóte acestea esecutarea „Verfulu cu doru“ a avutu mai multu decãtu unu „succesu de stima“ si a seceratu aplause vii si prelungite din partea publiculu, apoi acesta este de a se multiumi in prim'a linia celoru doue soliste Maria (sopranu) cantatu de d-siór'a Elen'a br. de Popu, Dorulu (altu) cantatu de d-n'a An'a Moga nasc. Bologa si lui Jonelu (tenoru) cantatu de d. Josifu Popescu. Succesulu celoru doue soliste a fostu completu ca si la primul concertu. Mari'a a cantatu cu o voce flecsibila, doioasa si plina de sentimentu si ne a facutu se gustamu si se percurgemu intréga scala a amorului in cele trei principale fase ale sale de: lupta consumatóre, de sperantia suridietóre si de o tragica desperare. Dorulu a fostu fermecatoru, fascinatoru si neinpacatu, unu doru care isi urmareste victim'a sa cu perseverantia si suveranitatea unei divinitati, demonice care nu sufere nici o contradicere. Déca Mari'a a sciutu se inspire si se aprindia amorulu lui Jonelu, se ilu farnesce prin cantarea ei gingasia si plina de unu devotamentu nemarginitu, apoi Dorulu a sciutu se ilu subjuge si se ilu faca sclavulu seu. Sirmanulu Jonelu! elu trebuia se isi rescumpere si se isi espiedie amorulu cu mórtea sa.

Tenorulu (Jonelu) d-lui Josifu Popescu a ténutu bine si nu fara succesu balanti'a intre Mari'a si Dorulu, cu deosebire in finale din partea a trei'a a baladei.



Unitarianii (antitrinitarii sociniani, de carii se afla numai in Transilvani'a) sunt 54324 suflete, au 106 popi, 170 docenti cu 6182 scolari.

Numerulu evreilor este pusu in acésta statistica pe anulu 1877 cu 542766 cu 735 rabini, 796 dascalii si 73727 scolari. Acestea cifre inse potu se fia prea defectuóse. Este sciutu din nenumarate cercetari oficióse, cá jidovii au multime de scóle private dosite, la care'si trimitu pruncii inadinsu, pe ascunsu, cá se'i scape de invetiarea limbei magiare si de multe taxe.

## R o m a n i ' a .

### Mesagiulu domnescu pentru sessiunea ordinara dela 15 Novembre.

Domniloru senatori, Domniloru deputati !

Dupa doue lungi si laborióse sessiuni estraordinare, astadi intrati in sessiunea ordinara a activitatii d-vóstre legislative.

Cu acésta ocaziune, amu o placuta datorita de a ve multiami din nou pentru patriotic'a si luminat'a rivna ce ati pusu in deslegarea spinóseloru si greleloru cestiiuni ce ati avutu la ordinea dilei.

Situatiunea nóstra esterióra este favorabile pentru presentu, si o potemu privi cu incredere pentru viitoru.

Cu tóte dificultatile ce ne inpunea executarea tractatului din Berlin, cu tóte chiaru durerósele sacrificii ce a trebuitu se facemu, d-vóstra cunósceti cu cáta lealitate si abnegatiune, cu cátu tactu si umanitate amu sciutu cu totii a ne conformá acelu tractatu.

Poterile semnatare, suntemu siguri, voru tñé séma de lealitatea nóstra, cá si de dificultatile ce esistau, si voru aprecia modulu indeplinirii acestei obligatiuni internationale, precum si valórea morale a unanimitatii cu care natiunea a potutu concilia interesele sale interióre cu stipulatiunile unui actu Europénu.

Suntemu déra in dreptu a crede, cá peste puçinu vomu vedé stabilindu-se intre noi si celelalte patru mari Poteri semnatóre tractatului, acele relatiuni normale, care se formédia intre statele absolute independente.

Politic'a guvernului Meu, fiindu eminaminte nationale, basata pe lealitate, pe drepturile si datoriile internationale alipite de calitatea ori-carui Statu liberu, nu va poté jicni nici unu interessu legitimu strainu; din contra, va inspira o egale incredere pentru noulu statu Romanu din partea tuturor celorlalte Statu.

Astfelu ne vomu poté asigura simpathiele Poteriloru si consolidá cu densele acele relatiuni permanente si normale, de care Romani'a are trebuintia pentru desvoltarea activitatii sale politice si economice.

Sperandu si asteptandu-ne cá in curendu vomu fi liberi de preocupatiuni esterióre, cu atátu mai multu activitatea nóstra va trebui se fia concentrata asupra inbunatatiriloru nóstre din laintru, asupra indestularii trebuintieloru nóstre morale, materiale si economice !

In timpulu resbelului, in timpulu complicatiuniloru nóstre internationale, aceste trebuintie, in mare parte, au fostu neingrijite. Acum a sositu timpulu cá, cu fortie intrunite, Camere si guvern, se ne punemu seriosu la lucru !

D-vóstra, d-loru senatori, domniloru deputati,

D-lu Popescu dispune de o voce simpathica si delicata cu deosebire candu canta mezza voce.

O impressiune fórté buna a facutu si d-siór'a Mari'a Rosca, care a seceratu frumosu aplausu pentru dragalasi'a cantare a Isvorului. Vocea densei (sopranu) este inca in desvoltare, dar' promite bune sperantie pentru viitoru. D-siór'a Mari'a Bologa (altu) a cantatu bine partea sa.

Merita amintire si recunoscintia si cantarea d. P. Ciora (basu), care atatu cá baciul betranu cátu si cu deosebire in cantarea nivelului si-a datu tóta silinti'a de a nu remanea subt nivelulu celorlalti partisans ai sei, ceea ce ia si succesu.

In fine si nu cá de unu ce secundaru trebuie se amintimu si despre perfectulu si briliantulu acompianimentu pe forte-piano alu d-nei Minerv'a Brote, fára alu carei concursu amabilu, executarea „Verfului cu doru“ ar fi perdutu fórté multu din succesulu avutu, ba ar fi fostu chiaru imposibilu, intre inpregiurarile actuale, in cari se afla Reuniunea de cantari.

Dirigentulu chorului d. C. Frúaling merita tóta recunoscintia pentru zelulu si activitatea desvoltata si credemu cá si densulu va fi multumitu cu succesulu avutu.

Nu ne indoimu, cá onor. membrii ajutatori ai Reuniunei romane de cantari din Sibiiu, precum si cei activi nu voru pregetá nici de aci 'nainte, a isi dá totu concursulu moralu si materialu posibilu, pentru asigurarea esistentiei si a unulu falnicu viitoru ai acestei Reuniuni, care déjà pana acuma si-a castigatu legitime titluri nu numai la recunoscintia si spriginirea nóstra a romaniloru, dar' si la respectulu strainiloru. Se voimu si vomu potea !

Camilu.

si aveti inaintea d-vóstra mai multe proiecte de legi demne de tóta bine-voitórea d-vóstra cercetare; cele mai inportante sunt: proiectulu de lege comunala, proiectele de legi pentru inbunatatirea serviciului sanitaru, pentru crutiarea paduriloru, pentru mine, pentru organizarea administratiunii domeniiloru Statului, pentru banc'a de scomptu si circulatiune. Alte proiecte de legi, nu mai puçinu inportante, voru veni se reclame legislativulu d-vóstra concursu.

In administratiunea financeloru, unu controlu mai eficace si mai severu a produsu inbunatatiri reale; si unele ramuri ale venituriloru Statului, precum vamile si monopolulu tutunuriloru, au datu rezultate ce merita a fi numite satisfactóre. Astfelu cu concursulu luminatu alu d-loru vóstre, vomu ajunge la finele exercitiului acestui anu cu unu bugetu executatu in tocmai dupa prevederile ce au predominu la votarea lui.

Cu tóte acestea, in vederea multeloru inbunatatiri ce se reclama de starea nóstra din laintru, viitorulu nu se presinta fara dificultati financiare. Silintiele constante inse de a ameliorá serviciulu, si speranti'a ce amu cá bugetele voru fi votate la timpulu oportunu, Me facu a crede cá, cu prudentia si esactitudine, totusi vomu ajunge a vedé situatiunea nóstra financiara pe deplinu regulata.

Ministrulu de finantie va supune domnieloru-vóstre legile necesare in raportu cu bugetele anului viitoru.

Romani'a de peste Dunare, Dobrogea, reclama tóta bine-voitórea d-vóstra ingrijire.

In excursiunea ce amu facutu in nou'a provincia romana, M'amu incredintiatu cá acolo posedemu unu capitalu mare de devotamentu si de iubire cátra nou'a loru patria, din partea intregeloru poporatiuni de ori-ce nationalitate, de ori-ce confesiune. Este de datori'a nóstra, este de interessulu nostru de a conservá si desvoltá acestu preciosu capitalu moralu; si amu ferma convictiune cá ori-ce sacrificii vomu face pentru inbunatatirea si inflorirea Dobrogei, voru fi manóse in rezultate folosítóre pentru intregulu statu romanu. D-vóstra veti avé in curendu a ve pronuncia asupra proiecteloru de legi privitóre la organizarea acestei provincii, si la regularea proprietatii rurale in aceeasi parte a tierii.

Ministrulu Meu dela interne va infacisia d-vóstra mai multe proiecte de lege privitóre la intregu statulu romanu, intre care cele mai inportante sunt acelea pentru inpuçinarea si reorganizarea subprefecturiloru, pentru admissibilitatea si inaintarea in functiunile administrative, pentru completarea serviciului posteloru si telegrafeloru, pentru reformarea serviciului penitenciareloru nóstre.

Judecatoriile de ocóle, cu competinti'a loru de astadi, au inpuçinatu processele la instantiele superióre. Unele tribunale déjà au inceputu a nu mai avé de cátu fórté puçine judecati. O reforma déra se inpune. Guvernulu Meu ve va presentá in acésta privintia unu proiectu de lege care va asicura totuodata si positiunea magistratiloru, organizandu si raspunderea loru pe o scara mai larga.

O experientia de mai multi ani a doveditu cá dispositiunile practice, luate de legiitoru spre a garantá cetatieniloru folósele principiiloru bune ale legiloru moderne, n'au ajunsu totudeauna scopulu loru. De aceea ministrulu de justitia ve va presentá unu proiectu de reforme partiale alu codicelui de procedura civile, in vedefe de a concilia o mai rapede cercetare a cauzeloru cu trebuinti'a unei instructiuni serióse a proceselor. Asemenea vi se va presentá unu proiectu de lege privitoru la reorganizarea corpului portareiloru, care se afla in strinsa legatura cu reform'a codicelui de procedura civile si in specialu cu urmaririle averiloru imobiliare. Acestu ministeriu ve va presentá proiecte de legi privitóre la reformarea legiurei asupra societatiiloru comerciale si economice, asupra infiintarii notariatului, asupra inbunatatirii organizatiunii corpului avocatiloru.

Astadi gratia impulsiei date instructiunei si radicarii nivelului moralu alu natiunii, Romani'a are unu personalu judecatorescu luminatu, intregu, corespundietoru sacrificieloru ce tier'a face pentru justitia. Cu o mai buna chibsuire si cu inbunatatiri partiale in legislatiunea nóstra civile si criminala, fára se i atingemu bazele fundamentale, in curendu vomu ajunge a avé tribunale, care se fia in tóta privintia la inaltimea institutiuniloru judecatoresci ale tieriloru celoru mai luminate.

Experienti'a facuta in ultimulu resbelu a doveditu cá organizatiunea actuale a armatei are trebuintia de a fi pusa in raportu cu nou'a situatiune politica a tierii si cu desvoltarile ce a luat acésta institutiune in timpü dif urma. In acestu scopu, se

va supune deliberariloru d-vóstra unu proiectu de organizare a armatei, stabilitu pe noue base, care se coprinde tóte elementele de fortia de care dispune tier'a, spre a poté fi intrebuintiate in casu de necesitate. Introducerea noiei organizari a fortieloru nóstre militare va necesita dela sine si modificarea celorlalte legi, care 'si-au sorgintea in legea generale a armatei.

Inbunatatirile aduse in ultimii ani diferiteloru grade de invetiamentu publicu, prin separarea clasei I-a de a II-a primara si prin adaogerea clasei a IV-a, pe cátu midilócele au permis, infiintarea din nou si separarea a catoruva catedre la universitati, cum si infiintarea unei a dou'a facultati de medicina la Jasi etc. — sunt atatea progresse facute in invetiamentulu nostru publicu. Guvernulu Meu va urmá nu mai puçinu si in viitoru a se preocupá de complectarea invetiamentului.

Patriotic'a solitudinea a corpuriloru legiitóre corespunde, sunt sicuru, dorintieloru generale de a se distribui instructiunea primara in tóte unghiurile patriei, si de a se dá o mai mare desvoltare diferiteloru ramure de cultura speciala.

Scólele normale, menite a pregati invetiatorii rurali, au trebuintia de multe inbunatatiri, spre a poté corespunde in tóte scopulu pentru care ele sunt create; intre altele, trebuie se li se alipésca câteva scóle primare pentru practic'a pedagogiei.

In anulu acesta, s'a elaboratu si program'a gimnasieloru reale, indispensabile unei directiuni practice in instructiune, lucru la care tinde guvernulu Meu pentru complectarea sistematica a culturai poporului. In realizarea acestei simtite necesitati nu me indoiescu cá veti grabi a inlesni midilócele necesare deschiderii si organizarii instructiunii profesionale, menite a contribui in modu sicuru la desvoltarea economica a tierii nóstre.

Cu tóte mesurile déjà luate cá se se completeze si se se inlesnéscá predarea cu succesu a studiiloru universitare, invetiamentulu superioru nu mai puçinu are nevoia de deosebit'a d-vóstra atentiune, mai alesu in fati'a noiei situatiuni politice ce a dobanditu tier'a nóstra.

Déca, cu tóte insemnatele fonduri ce s'au afectatu lucrariloru publice, nu s'au potutu face atatea creatiuni din nou cátu se simtia trebuintie, caus'a a fostu deteriorarea atátu de mare a caliloru de comunicatia, provenita din transporturile enorme ce s'au facutu de armat'a russa in timpulu resbelului, ceea ce a necesitatu si va mai reclamá inca fonduri considerabile, nu numai pentru reparatiune, déra si pentru reconstructiunea loru. Cu tóte acestea multe inbunatatiri s'au facutu. Mai cu séma calile judetiene executate cu fondurile si dilele de prestatiuni, s'au intinsu cu activitatea reclamata de interesele locale.

Calile ferate, cari la infiintarea primei retele atátu de intinse, ingrijise pe toti, gandindu-se la sarcinile ce tier'a credea a isi inpune, sunt astadi arteri'a de viétia pentru prosperarea materiale a statului romanu, si cunósceti cu cáta staruintia desvoltarea si inmultirea loru este astadi reclamata din tóte unghiurile tierii. Lini'a Ploiesci-Predélu se va deschide intréga circulatiunii publice preste puçine dile, si lini'a Buzeu-Marasiesci, destinata a stabili o comunicatiune mai directa a Moldovei cu capital'a si a inlaturá gravele inconveniente ale liniei actuale, este déjà pusa in lucrare. Speru cá acésta linia va fi terminata, in mare parte celu puçinu, anulu viitoru. Executiunile de cali ferate prin capitaluri nationale, dovedindu cu succesu posibilitatea de a nu mai avé recursu la intreprindietori straini, ne-au condusu la construirea de cátra statu a liniei Buzeu-Marasiesci. Resultatele adjudecatiuniloru, de si proiectele au fostu facute pe pretiurile cele mai reduse ale intreprinderiloru actuale, au fostu atátu de avantagióse, in cátu suntemu asicuratí cá vomu poté in viitoru intreprinde si alte asemenea lucrari in conditiunile cele mai favorabile tesaurului publicu. Guvernulu Meu va si presentá in curendu d-vóstra unu proiectu de lege pentru o noua cale ferata, care va pune in comunicatiune centrulu tierii cu portulu Kiustenge, a carui inportantia pentru prosperarea nationale este simtita de toti.

Déca acésta pretiósá lucrare a fostu amanita pana acum, caus'a a fostu obiectiunile ce s'au radicat in contra sanctionarii fruntariei de sudu a Dobrogei, determinata pe teremu, conformu tractatului din Berlin, de comisiunea de delimitare.

Constatu cu fericire, cá activitatea nationale merge crescéndu cu pasi rapedi, fiindu cá, cu tóte sacrificiile ce a facutu statulu pentru crearea caliloru de comunicatiune, ele sunt inca departe de a raspunde la tóte trebuintiele productiunii nóstre nationale.



O lipsa înse foarte însemnată ce se simte în privința executării lucrărilor de către stat, este aceea a nesuficienței personalului tehnic de ingineri spre a putea întreprinde acele lucrări cu succesul dorit. Pentru această este de neapăratu se damu școlii noastre naționale de poduri, șosele și mine, dezvoltarea reclamată de necesitățile țării.

Ministrul meu de lucrări publice va prezenta chiar în această sesiune câteva proiecte de legi destinate la îmbunătățirea agriculturii și a comerțului, precum: crearea de comisiuni și de școli regionale de agricultură, pentru organizarea de întreprinderi, de burse pentru misiuni și școli, în fine pentru organizarea de instituții economice naționale, proprii a da dezvoltării țării aventului dorit de Mine, de simțimentele d-văstră patriotice și reclamate de viitorul națiunii române.

Mai este un proiect de lege, pe care în deosebi îl recomand bine-voitului d-văstră cercetari. Acest proiect de lege este privitor la instituirea unui consiliu, carele, între alte atribuțiuni, se aiba și acela principal de a elabora proiecte de legi și regulamentele de administrație publică. O experiență de mai mulți ani ne-a dovedit necesitatea unui asemenea consiliu, compus de oameni speciali, prin concursul cărora numai vomu putea avea proiecte de legi bine studiate în toate amănunțele și puse în concordanță cu întregă noastră legislație!

D-loru senatori, d-loru deputati!

Cum vedeți, unu largu câmpu se deschide activității d-văstră legislative. Amu convicțiunea că d-văstră ve veti pune la lucru, cu zel, cu inteligență, cu patriotism, amu convicțiunea că țieră, multiamita d-văstră, va datori și acestei sesiuni legi mănoșe în rezultate bune.

Astfelu d-văstră veti contribui la îndreptarea multor neajunsuri din legislațiunea noastră, veti îmbunătăți serviciile publice, veti înzestrați națiunea cu folositoare instituțiuni și veti radicați nivelul materialu și moralu alu poporațiunilor noastre. Facându-și asia, d-văstră veti întări țieră în intru, și tari în laintru vomu fi tari și în afara; că-că asia vomu însuflă și vomu merita stimă și încrederea națiunilor și guvernelor străine. Urându-și activității d-văstră unu bun și folositoru succesu, rogu pe Dumnezeu se bine-cuvinteze lucrările d-văstră legislative.

Sesiunea ordinara a corpurilor legiuitoare este deschisă.

Carol.

(Urmăza sub-semnaturile d-loru ministri.)

### Societatea de cultura Macedo-Romana.

Coloșele diariului nostru sunt martore despre viulul interesu ce amu portatu noi dela începutu poporului de acelasu sange cu noi, și cum ne siliramu a pune pe lectorii noștri în curentulu mesurilor ce s'au luat spre salvarea acelei parti considerabile de elementu naționale. Astăzi avem ocaziune de a feliicități din nou pe macedo-romani, că s'au aflatu din nou aparatori caldușosi ai existenței și dezvoltării loru naționale. Actele ce urmăda aci, ne spunu restulu.

„Domnule directoru! Avemu onore d'a ve comunica aci anexatu, statutele „Societății de cultura macedo-romana“, care s'a constituitu și a începutu a funcționa. Rogandu-ve, domnule directoru, că se binevoiti a da acestor statute cea mai întinsa publicitate prin stimabilulu d-v. organu, subsemnatii ne credemu autorizati a declara, că Societatea pune interesele ei sub patronajulu nefalibilu alu presei naționale, acestu mijlocu sublimu de cultura alu maretiei noastre epoce.

Noi nu ne indoimu unu singuru minutu despre triumfulu cauzei ce sustinemu, de îndată ce press'a, prin urmare și puternicul d-v. organu de publicitate, ne va acordă concursulu seu preciosu. Și care este oșre cesțiunea națională, pe care press'a n'a sustienut-o și n'a triumfat? Au dora unirea, instrucțiunea publică gratuita, inproprietarirea clacasilor, secularizarea averiloru monastiresci, cotoșpote de calugarii străini; regimulu constitutionalu, independența țierei și altele, nu sunt pe atatea triumfuri reportate de națiune cu concursulu înainte mergatoru alu presei române?

Cătra pressa d'er' facemu antaiulu nostru apelu, că se destepse și se atraga bagarea de sēma a națiunii asupra romanescii și plinei de viitoru Asociatiuni ce s'a înființiatu, spre a scapa din ghiarele ignoranței și ale peirei, doue milioane de frati ai noștri de peste Dunare, ce cu lacrimi implora ajutorulu „Romaniei libere“, nu spre alta, ci spre facere de biserici, școli și tiparirea de carti, în sfant'a și armonioșă noastră limba. Ast-feliu au se pōta si ei a se bucura, celu pușinu, de astăzi înainte, de dreptulu, pe care Creatorulu l'a acordatu tuturoru poporalor, dreptulu de a înveti datoriile și prerogativele omului, dreptulu, în fine, de a comunica cu semenii sei în limbă natală, care pentru toti romanii cis-Danubieni, că și pentru trans-Danubieni, trebuie se fia, se cere se fia romanescă și numai romanescă. Au dora, nu traimu noi, în secolulu alu XIX-lea, secolulu deșteptării naționalitatiloru?

Redicatu d'er', voi organe romanesci, vocea vōstră autorizată și ascultată; redicatu-o și nu puneti pēn'a josu, până ce în fia-care comuna romanescă de peste Dunare nu se va înființa o școlă și o biserică romanescă. Si fiti bine incredințiatii, că în curendu, cele doue milioane romani de acolo nu voru mai rosi în faci'a unui bulgaru, a unui grecu, a unui serbu seu turcu; ci voru avē și ei o biserică, o școlă, o limba romanescă; după cum bulgarulu, serbulu, greculu și turculu cu care înpreuna vietuiescu frati noștri de secolu, au școlile lor, templele lor, cărțile lor, fără că nimene se i persecute pentru exercitiulu acestui dreptu foarte naturalu, după cum, de secolu sunt persecutati și șcanati prin toate modurile Romanii din peninsula balcanică.

Acestu rezultatu Domnediescu dobendindu-se se va datori în mare parte și concursulu d-vōstre domnule directoru.

Multiamindu-ve de mai înainte în numele întregului consiliu alu societății, ve rugamu domnule directoru, se bine voiti a primi asigurările noastre cele mai caldușe de stina și înaltă consideratiune.

G. Chitiu, G. Goga, V. A. Urechie, G. Missailu.

Nota: Veri ce încassari de bani au a se face numai de către casierulu societății d-nu Cotodi în modurile și locurile ce se voru indica prin publicitate. — Veri ce colecte de persoane străine societății seu fara permisiunea expresa a societății, voru fi urmarite conformu legii.

#### Statutele Societății de cultura macedo-romane.

Art. I. Societatea de cultura Macedo-romana are de scopu:

a) A respandi prin școli, încependu de la cele primare, în limbă română, învetiatură între locuitorii Romanii de peste Dunare și de peste Balcani;

b) A starui pentru bună stare a bisericiloru comunitatiloru romanesci, de a dreptă Dunarei și de peste Balcani;

c) A priveghea mersulu școliloru existente în aceeași parte și a lucră la îmbunătățirea loru sporitoare;

d) A le dotă cu carti, biblioteci, aparate. A întreprinde înasii și a îndemna editarea de carti pentru Romanii din acele parti.

Art. II. Societ. de cultura Macedo-romana va putea primi legeturi și donatiuni, ce i se voru face de binevoitorii Romaniloru transdanubieni.

Art. III. Soc. de cultura Macedo-romana va fi datoră a veghea și a starui, pentru că ori ce donatiune seu legatu, chiar anteriormente facute constituirei societății, se nu se distraga de la destinați'a lor, ci se se aduca întocmai la îndeplinire, după vointă'a testatoriloru și donatoriloru.

Art. IV. Soc. de cultura Macedo-romana se va sili a aduce buna învoire între diversele națiuni conlocuitoare și între Romanii de peste Dunare și Balcani, făcându-le prin pressa și prin misiuni și cu ori ce mijlocu a întielege, că salvarea comuna este asigurată numai de la înfrățirea sinceră, er' nu de la persecutarea reciproca, nici prin tendințe fatale de desnaționalizare mutuală.

Art. V. Fia-cine pōte deveni membru Societății de cultura Macedo-romana, făcendu cerere pentru această comitetulu societății.

Art. VI. Fia-care membru este obligatu la o cotizațiune de 40 lei pe anu, platiți după vointă, seu înainte seu anticipativu pre trimestru.

Art. VII. Persōn'a care donedia Societății fonduri mai mari de cătu 1000 (o mie) lei noi, se declara membru fundatoru alu Societății.

Art. VIII. Administratiunea Societ. în vedere cu scopurile sale, este incredințiată unui consiliu compus din 35 membri alesi dintre membrii Societății, pe unu periodu de 3 ani.

Art. IX. Alegerea consiliulu se face la fia-care trei ani în diu'a de 15 Octobru, cu ori căți membrii voru fi prezinti, după prealabila convocare publicată celu pușinu prin trei jurnale române.

Art. X. Consiliulu alesu numesce imediatu din sinulu seu îndată după constituirea sa unu comitetu compus din trei membrii, pentru conducerea afaceriloru Societății.

Durată'a funcționării membriloru din acestu comitetu este legată cu aceea a însuși consiliulu.

Art. XI. Unu regulamentu elaboratu de consiliu va determină atribuțiunile consiliulu și ale comitetulu.

Art. XII. Consiliulu va ține ședința de câte ori va fi invitatu de comitetu, era la 10 Octobru și 10 Maiu se va adună în ședința fără nici o convocare specială, spre a se ocupa de lucrările Societății și a cercetă despre mersulu acestor lucrari, sub conducerea comitetulu dirigente.

Art. XIII. Comitetulu se aduna de câte ori trebuința cere, dera negresitu odată pe luna la 30 a fiacarei lune.

Art. XIV. La 15 Octobru a fiacaru anu se va ținea o adunare generală a tuturoru membriloru Societății, anunțându-se această și prin foile române.

Acăsta adunare asculta darea de sēma a consiliulu și alege (la fia-care trei ani) pre membrii lui, ori si în fia-care anu înlocuesce pre cei cari din unu motivu plausibile au lipsitu de la îndatorire.

Art. XV. Consiliulu pōte convocă adunari generale și la alte date, după trebuințele Societății.

Art. XVI. Fondurile Societ. se constituie din:

a) Cotizarea membriloru.

b) Subvențiuni, legături, donatiuni.

Art. XVII. Consiliulu fixesa bugetele fia-carui anu, după care comitetulu se conduce la lucrările sale. Consiliulu primeste dela comitetu darea de sēma anuale de modulu trebuințării fonduriloru și la rendulu seu o dă și în cunoștința adunării generale dela 15 Octobru.

Art. XVIII. Presedintele consiliulu este și ședința adunării generale a Societ. Acăsta înse alege la fia-care sesiune a sa mai mulți vice-presedinti și secretari.

Art. XIX. Pentru primă data alegerea membriloru consiliulu Societății și a comitetulu dirigentu se va

face cu derogare dela datele ficsate la articoli de mai susu din acestu statutu. Asemenea și dat'a primei adunari generale o va fixă Consiliulu Societății.

Art. XX. Statutele de facia, supuse de consiliu aprobării guvernului Romanu, nu se potu modifica de cătu de adunarea generală și numai asupra unei cereri a consiliulu, întemeiată pe experiența de 3 ani de funcționare.

### Sciri diverse.

— (Necrologu). Leonu Baritiu cetățienu din Turd'a că tata, Elen'a Baritiu că sora, Agnet'a Ratiu că mama betrana, cu ânima frantă de dorere înștiințesa pe toti consangeni, amici și cunoscutii despre repausarea lina a fiului scumpu, respective frate dulce și nepotu iubitoriu:

Constantinu Baritiu,

medicinistu la universitatea din Vien'a intemplantă în 24/12 Novembre la trei ore dimineti'a după împartășirea cu ss. sacrameente ale muribundiloru, la casa parintescă în urm'a unui morbu greu de plamani.

Nici poterea științei, nici ingrigirea fragedă, nici vigōrea etății de 21 de ani, nu putu redă bravulu june sanetatea atacată în modu neașteptatu. Sufarea mortii ucidentore vescedi acestu muguru plinu de speranța lasandu în ânim'a parintelui seu acea rana sangerandă, pentru care numai tempulu și puritatea conștiinței potu avē balsamu alinatoru.

Remasitiile-i pamentesci s'au transportatu la Petridulu de midilocu în 26 ale lunei c., unde după ceremoniele funebrale s'au asediatu în mormentu familiei.

Fia-i țierin'a usiōra!

— (D-nu A. T. Laurianu), veteranulu nostru literatu și istoricu, fiindu greu bolnavu a mersu la Vien'a și s'a supusu acolo unei operațiuni foarte dificile, care din fericire a reesitu bine. D. Laurianu este acuma restauratu și Marti în 25 l. tr. a sositu în Bucuresci. Multi amici, profesori, magistrali, publicisti, studenti l'au întemplantu la gara, urându-i buna venire. Din parte-ne feliicitamu și noi din ânima pe ilustrulu nostru barbatu, dorindu-i încă mulți fericiti ani în deplina sanetate.

— (O recunoștința regala). Înainte de plecarea sa din Turinu regele Italiei Umberto I a conferitu veteranulu patriotu și cunoscutulu filo-romanu Vegezzi-Ruscala gradulu de mare oficiaru alu ordinulu St. Mauriciu și Lazar, în semn de recunoștința pentru distinsele servicii aduse de către renumitul publicistu atatu pentru cauză unității Italiei, catu și în generalu a umanității. Acăsta recunoștința onorēdia în acelasu gradu pe augustulu conferitoru, cătu și pe primitoru.

— (Agratierea lui Dr. Svetosar Milețicu.) Cunoscutulu patriotu serbescu a fostu condamnatu la închisōre pe 5 ani, în urm'a unui processu de lese majestate, pe care i-lă fostu intentatu guvernulu unghurescu. În 22 Novembre M. S. imperatulu ilu agratiă de restulu închisōrei, după ce șediuse la Vatiu 3 ani, 4 luni și 21 de zile și în 26 l. t. a fostu pusu pe pecioru liberu. În aceeași di au mai fostu agratiati și alti 23 serbi, întemuitati, cari în resbelulu turco-serbescu luasera parte activă în calitate de supusi ai Ungariei.

Aceste agratiari foarte semnificative, au facutu o rea impresiune asupra șovinistiloru magiari, dar' cu atatu mai buna asupra tuturoru celoru-lalte popōra din monarchia, că unu actu de clementia și înaltă gratia.

— (Hymen.) Dr. Nicolau Olariu advocatu și asessoru consistorialu din Sibiu, s'au fidantiatu în 27/11 Novembre a. c. în Muresieni cu gentil'a și amabil'a d-siōra Justin'a fiic'a d. Servianu Popoviciu-Barcianu consiliaru la tabl'a reg. din Muresieni. Ceriulu se bine-cuvintedie și fericēsa alianța loru intru multi ani!

— (Profesorii se nu pōta fi redactori?) Acăsta restricțiune relativă la diarele politice nicidecum nu este nouă în țierile noastre. Până la a. 1848 nu înpută nimeni, de ex. profesoriloru calvinesci Sam. Mēhessy și A. Szilágyi dela Clusiu, că unulu redactă fōi'a opozițiunei Erd. Hirado, celalaltu fōi'a boierescă Mult és Jelen. Dela 1868 s'a pusu mai antaiulu lui Jac. Muresianu alternativă, că sau se se lase de professura și direcțiune, sau de redacțiune. Aci scopulu eră cu ochi cu sprincene. Au mai dus'o țerisiu-grapisu până în a. 1876, candu nu s'a mai potutu. În acelasu timpu înse s'a datu concessiune la cătu unu professoru calvinescu din Muresieni, chiaru inspectoru de școlē că Moldovan Gergely și Réthi Lajos au întemeiatu ei însii diare, la care colaboră profesori, sau eră chiaru redactori. În zilele trecute înse lucrulu ajunsu asia de parte, că însuși comitetulu administrativu din Muresieni opri pe profesorulu Kerekes Sam. că se nu mai cutedie



a redactă diariul „Marosvidék.“ Elu protestă si luă recursu la ministeriu, totu-odata alarma tóta press'a magiara. Cărturarii au mare interessu că se védia ce va esi din acestu processu. Cestiunea in sine este grava, de aceea chiaru si pâna acuma multu disputata. Cei carii nu suferé cá professorii si docentii se scria la diarie, ii oprescu chiaru si dela foi periodice nepolitice sub cuventu, că daca se ocupa „cu de acelea“, nu'si vedu de scóla, de studiele pe care sunt obligati a le cultivá, si nepotendu servi la câte doui domni, de siguru că scól'a suferé mai multu. Aceiasi mai adaoga, că este fôrte periculosu a lasá pe professori „se se amestece in politica,“ din cauza că theoreticii precum sunt in majoritatea lor, lipsiti de esperienti'a ce dá numai viét'a practica, ametiescu lumea cu teorii estravagante si in fine seducu pe tenerime la rebeliuni.

Cam acestea sunt argumentele produse de adversarii profesorilor cá publicisti. In realitate scopulu este a infricá si descuragiá pe ómenii literati dela carier'a de publicisti. Dara tocma de candu domina acésta mesura politica, s'au inmultitu in tóta monarchi'a numerulu asia numitiloru „publicisti de revolvere“, adeverate existentie catilinarie, ómeni desperati si fara caracteru, cari punu pên'a loru astadi in servitiulu lui Mihailu archangelu, mane intr' alu lui Belzebub, numai se le platésca, éra pominan'ti dicu: ori prenumeri la diariulu nostru cu 100, cu 200 cu 300 fl., ori iti dau secretele familieii, ale oficiului, ale comerçului teu in gur'a lunei, sau cum se dice in Romani'a: „Te punu la gazeta.“

Inainte cu 4 septemani condamnara in B.-Pest'a éra si pe vreo 6 redactori si editori de revolveru, mai toti evrei, pentru-că prin amerintiari si insielatiuni storsesera câteva mii dela unu mare numeru de ómeni. Unii din ei fusera condamnati la câte 4 altii la câte 3 ani si unulu la câteva luni de inchisóre.

Pre câtu timp nu se va formá si in acestea tieri o classe si cum se dice, o scóla anumita de publicisti, a caroru unic'a profesiune se fia manuarea pressei periodice, pe atáta popórale conlocuitórie potu se aiba prea bine pressa onesta, dara nu si independenta.

— (Budgetulu Clusiuului) cu vreo 24 mii locuitori se apropie la 400 mii fl., din care vreo 50 mii mergu numai in salarie si simbrii, se dau si scóleloru (mai totu magiare) subventiuni mari de mai multe mii, din contra pentru încuragiarea industriariloru abia patru sutisóre fl. Mei frate, cum se vedesce spiritulu birocraticu si aristocraticu, chiaru fóra voi'a sa!

— (Despre numerulu vagabundiloru) cati se stracura in Ungari'a si de acolo mai departe in Romani'a, ne potemu face puçina idea din inpregiurarea, că chiaru si in tierile propriu austriace (Cislaitani'a) vinu straini atatu de multi, de classe si categorii diferite, in câtu auctoritatile publice in fia-care luna se vedu necesitate a „a dá preste plaiu, la urm'a loru,“ adeca a goni din tíara câte 30—40 totu ómeni de aceia, carii au scapatu încóce dupa ce au comis in patri'a loru crime grele. Asia „N. fr. Presse“ din 22 Nov. arata, că in lun'a Octobre au fostu dati la urm'a loru 49 de straini, din cari 13 la Russi'a, 12 la Ungari'a, 7 la Bavari'a si asia mai departe.

— (Muiere maiéstra). La ceea ce'i dicu latinii mulier venefica, germanii Giftmischerin, poporulu nostru ii dice muier maiéstra, care adeca scie se prepare beuturi, din care ómenii innebunescu, altii se usca pe pitióre, altii moru iute. In Orientu si in Itali'a au fostu totu-deauna si mai sunt fôrte multe femei maiestre; éra in 17 Nov. au prinsu si la orasiulu Szere-dahely din Ungari'a pe una Lukas Kati (Catarina), care rogata de femei, a omoritu cu veninu preparatu de densa pe trei barbati si pe prunculu bastardu de 7 ani alu unei femei tinere, éra la o féta de 17 ani 'ia datu beutura cá se lapede fetulu. 6 femei si unu barbatu mai inchisera odata cu maiestr'a; curge investigatiune aspra.

— (Bibliografia). In Bucuresci a aparutu nu de multu „Juliu Cesar“, tragedia de William Shakespeare, in traducere metrica romanésca dupa textulu originalu de Adolf Stern traducétorulu lui Hamlet. Pretiulu?

## 2) Despre locuinti'a tieranului.

(Urmare.)

Vedemu că argila forméza bas'a principala pentru locuintiele din vale.

Déca bordeiele facute in pamentu au fostu bine arse, astu-feliu in câtu paretii sunt nesce adeverate caramidi massive, locuinti'a nu va fi umeda, si chiaru preferu acestu midilocu la celu urmatoru, unde past'a facuta din argilu si baliga se intinde pe gardulu ce forméza cas'a séu ample golurile dintre lemnele

incrucisiate. — In acestu casu argil'a care este unu corpu fôrte hygroscopicu nu face altu-ceva, nefindu arsa, decátu se pune in raportu totu-deauna cu gradulu de umiditate alu atmosferei. Adesea ori bucati intregi din acesti paretii, ramoliti de umiditate cadu necontentitu séu saturésa in unu modu constantu atmosfer'a interióra.

In timpulu calduriloru mari argil'a, perdiendu ap'a sa se usuca, volumulu seu descresece, crapa si adesea érna acesti paretii sunt insuficienti a opune resistentia curenturiloru atmosferice cu multu mai reci cá temperatur'a atmosferei interióre.

Umiditatea se simte mai alesu in acele case facute in Doljiu din pamentu batutu, care are atata apa in câtu adesea paretii mai alesu pe partea N. si NV. sunt acoperiti cu o vegetatiune lucsurianta.

Unu reu nu mai pacinu inportantu este că gunoiulu animalu din pasta fermentéza, avendu caldura si umiditate, si atmosfer'a interióra este totu-deauna grea, nesanatósá, si póte nu arare ori microfielele si microzoerele formate prin fermentatiunea loru influentiésa sanetatea locuitoriloru acelor case.

Lemnele sunt cu mult mai preferabile pentru constructiunile tieraniloru pâne atunci candu caramid'a va poté se fia la dispositiunea tutuloru. Déca ele sunt bine insghebate si déca interstielele sunt ample cu argilu mestecat cu varu, aceste locuintie voru fi cu multu superióre.

Inconvenientele umiditatii se presinta adesea in casele facute la munte in pétra, déca zidulu e pré grosu.

Acésta intru câtu privesce substanti'a elementara luata in sine.

Modulu inse cum aceste case sunt situate si facute inpórta multu pe higienistu.

Primulu lucru este numerulu camerelor.

Se intielege că nu unu lucsu de camere se póte cere saténului care abia are midilócecu ce se isi insghebe o casutia mica si unu patu pentru repaosu. — Cu tóte acestea este unu mare reu că adesea elu dispune numai de o singura camera. Bucatari'a sa nu consista de câtu raru in substantie grase, alterabile prin focu care se infecte atmosfer'a; déru modulu cum elu construiésa sob'a sa, facu cá aerulu se fia totu-deauna incarcatu cu productele combustiei, si temperatur'a se fia mai multu cá radicata, cu deosebire in timpulu verei.

Pe urma considerandu numai 5 (că pentru Ungari'a si Austri'a, 4 cá in Russi'a, tieri vecine, séu 3 cá in Franci'a), termenulu de midilocu alu membriloru unei familieii, vedemu că mai alesu érn'a este o supra-aglomeratiune pentru o camera care adesea nu numera de câtu 2 1/2 p. m. si 1,80 inaltime.

In acésta camera elu adesea tine o parte din animalele sale, vitielulu érna, gaini etc. etc.; si totu aci venitu udatu de plóie elu isi usuca hainele, opincele, efecte adesea incarcate de sudóre si substantie fermentescibile ce dau nu numai o odóre infecta, déru si nesanatósá.

Se adaogamu inca, că ventilatiunea la ei nici nu este cunoscuta. Ea se face mai multu inconscientu de vointi'a loru prin crapaturi si cosiu.

Asemenea intre primele conditiuni nu trebuie se uitamu luminatulu casei. Aci avem a ne ocupá si de ferestre si de luminatulu artificialu.

Ferestrele la tíera in generalu potemu admite că acum inceptu a se introduce. Eftinatatea din ce in ce mai mare a sticlei, imitatiunea séu simtirea necissitatii, face că tieranulu incepe a se ocupá si de acestu detaliu. Nu este greu a vedea pe la bélciuri că pe langa sticl'a cu rachi si luminarea pentru biserica, tieranulu duce supt bratiulu seu si doue gémuri mici.

In genere casele au o singura deschidere cu totulu insuficienta si acei ce le au visitatu sciu, că e o lumina fôrte slaba care domnesce la interioru. Reulu ce resulta nu e numai reulu fiintieloru ce traiescu sustrate de acestu elementu de viét'a, déru inca fiindu că ferestrele sunt mici si fixe, ele nu potu servi de locu ventilatiunei si curatieniei case-loru. Iluminatiunea artificiala se face rare ori prin luminari de seu, mai totu-deauna prin o paítia, unde o cărpa arde in puçina untura topita. Aerulu se incarca de acidu butiricu, acrilie si acidu carbonicu, fôrte perniciose peptului si ochiloru.

Sob'a este unu puternicu factoru de viét'a érna pentru climatulu nostru si in acelasiu timp unu puternicu midilocu de nesantatea pentru tieranulu nostru.

Ea consista mai totu-deauna in o vét'a d'asupra careia este suprapusu unu cosiu mare terminatu séu in interiorulu podului, cá la munte (ursóica) séu d'asupra.

Cosiu este adese ori atatu de largu in câtu permite plouii a cadé in laintru, apoi ventulu influentiésa nu numai asupra flacarei si a fumului, déru adesea si asupra cenusiei din vét'a. Candu foculu e posibilu, numai caldur'a radiantá incaldiesce cá si caminele; nu este unu corpu, de câtu rare ori care se concentre in elu caldura, cum e cuptorulu ce se afla mai alesu in partile de Nordu ale Moldovei.

De aci resulta că fumulu se afla constantu in interiorulu acelor locuintie si temperatur'a nu póte fi tinuta érn'a mai multu timp uniforma.

D. dr. N. Manolescu a semnalatu reulu ce resulta din intrebuintiarea la munte a ursóicelor.\*) D-sea descrie podulu facutu din scânduri, nelipite intre ele; fumulu ce se afla in podu, fiindu mai desu, cade prin aceste crapaturi in interiorulu camerei si locuitorii respira acésta atmosfera cu totulu nesanatósá.

Pardosél'a de josu, care nu e altu de câtu argilu muiatu cu apa si lipitu, cu tóta ingrijirea ce isi dá bun'a gospodina, este éra si unu ce insalubru. Ea e totu-deauna rece si umeda si acésta umiditate se mai intretine cu dese stropituri ce se practica la suprafati'a ei. Adesea este caus'a multoru pulveri ce se afla in casa si a unei odori datorita ei dupa aceleasi cause cá si paretiloru casei facuti cu aceleasi substantia.

Patulu adesea este cu totulu negleat.

Elu consista din scânduri acoperite cu o rogojina séu tiolu, adesea chiaru unu mindiru cu paie.

A-rare ori vedemu avutulu si proverbialulu patu romanescu in care velintiele de lana, sanatósé si curate, aru fi unu midilocu de a odihni corpu.

(Va urmá.)

\*) A se vedé studiulu d-lui dr. Manolescu in „Romanulu“ de la 12 si 15 Iuniu 1879.

## Depuneri.

La institutulu subsemnatu se primescu depuneri de capitale spre fructificare cu 5%, éra sub conditiunea de a se denunciá institutulu ridicarea depunerii cu 6 luni mai inainte, cu 5 1/2 % interesse.

Depunerile facute pâna astadi cu interesse mai mari cá cele de mai susu, dela 1 Ianuariu 1880 in colo se voru fructificá cu 5%, éra cele supuse conditiunei de a se insciintiá ridicarea loru cu 6 luni inainte — cu 5 1/2 % interesse.

Sibiu, 25 Novembre 1879.

„ALBIN'A“

(107) 2—2 Institutu de creditu si de economii.

Numeróse ateste ale primelor autoritati medicinale.



Medailii dela diferite ESPOSITIONI.

### AP'A DE GURA ANATHERINA

alu J. G. POPP,

c. r. dentistu alu curtií din Vien'a, Stadt, Bognergasse Nr. 2 este probata in decursu de 30 ani si se recomanda cá preferabila la ori ce alta apa pentru dinti cá unu adevratu preservativu in contra dureriloru de dinti si ale gurei, in contra putregiunei si slabiciunei dintiloru; de unu mirosu si gustu placutu acésta apa intaresce gingiele si servesce totuodata cá midiloculu celu mai escelentu pentru curatirea dintiloru. Ea se póte folosi si cá escelenta apa de gargarisare etc.

Pentru a face posibilu respandire acestui preparatu favoritu in tóte cereurile societatií sunt introduse façone de marii diferite si adeca 1 façon mare á 1 fl. 40 cr., 1 façon de midilocu á 1 fl. si 1 façon micu á 50 cr.

#### Past'a de dinti anatherina alui Popp

pentru curatirea si conservarea dintiloru, inlaturarea mirosului reu si a crustei negre a dintiloru. Pretiulu unei doze in sticla 1 fl. 22 cr. v. a.

#### Past'a de dinti aromatica alui Popp,

recunoscuta in decursu de mai multi ani cá midiloculu celu mai escelentu pentru ingrijirea si conservarea ceriului gurei si a dintiloru. Pretiulu unei bucati 35 cr.

#### Prafurile vegetabile ale lui Popp

Curatia dintii, inlatura atatu de neplacut'a inegrire a dintiloru si glasura dintiloru devine mai alba si mai delicata. Pretiulu unei cuthie 63 cr.

#### Plumbulu pentru dinti alui Dr. Popp

pentru plombarea dintiloru gaunosu.

#### Sapunulu de plante aromat. medicinalu

pentru inlaturarea pelitiei si probatu in contra tuturoru necuratieniloru pelitiei; in pachetu orig. sigilate á 50 cr.

#### Spre deosebita luare la cunoscentia.

Pentru de a se apará in contra falsificatorulu p. t. publiculu se face atentu, cá la gütulu fiacaruí façon alu apoi de gura anatherina se afla o marca (Firm'a Hygea si preparatu anatherine) precum si cá fiacare sticla e invelita cu o charthie, in care cu tiparu de apa se afla inprimatu vulturulu imperiálu si firm'a. (91) 5—5

Depositele se afla: in Sibiu la d-nii C. Müller, farmacistu, F. A. Reissenberger, Piat'a mica, S. Stengel, Fried. Thallmayer, comercianti, W. F. Morscher, farmacistu diplom., A. Teutsch, farmacistu; in Orasci'a la d. C. Fuhrmann, farmacistu; in Brasiovu la d-nii E. Fabick, W. Jekelius, Ad. Kugler, Goos, Hornung, farmacisti, Demeter Eremias, comerciantu; in Mediasiu la d. dr. Fr. Folberth, farmacistu; in Sebesiu la d-nii J. C. Reinhardt, J. Ludwig Binder, farmacisti; in Sighisóia la d-nii J. B. Misselbacher et filii, J. B. Teutsch, precum si in tóte farmaciile, parfumeriile, magazinele de galanterie si de materiale din Transilvani'a.